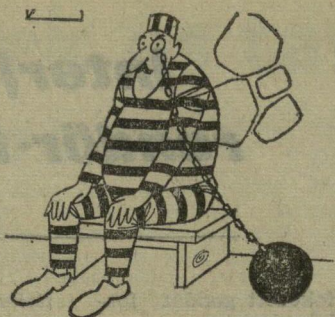

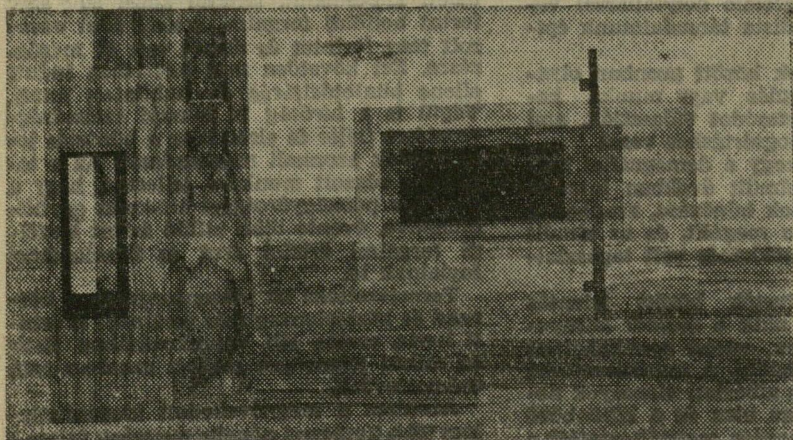
Az arisztokrata

Simai
Mihály

DÜLEDEZŐ

ez nem a remény romboidja
ez a roskadás romboidja
egyetlen árva fal düledező
szél ostromolja sújtó idő

ablaktalanul támasztalanul
tanya- emlékmű inogva áll
s hogy jobban lássuk virágozva kigrúl
fölötte egy akác

T. Nagy Irén

A kísérlet helye

Horváth
István

KONTÁR KONTRA MINEK

A kontárok klubjában Kontár Konrád alapító tag elemében volt. Szép számú közönsége szájátva hallgatta felszólalását.

— Barátaim! Azt hiszem, nem állok távol az igazságtól, ha bevallom: a kontártársadalom kiemelkedő alakja vagyok. Pályafutásom alatt a hozzá nem értést, a tájékozatlanság magas fokát értem el. Ezért álltam ide ki az emelvényre, ezért merem ajánlani személyemet a klub elnöki tisztségére. Mert valljuk be őszintén: Minek Emánuel, az előző választmány elnöke megfáradt a sok tévedésbe. Nem akarom kihegyezni képességeit, munkásságát, de az új viszonyok között a régi eszközökkel már nem lehet célt érni. A változások szükségessége, s ezt a klub élén egyedül csak én garantálhatom.

Minek Emánuel lehorgaszott fejjel ült az elnökségi asztalnál. Úgy érezte, kicsúszott lába alól a dobogó. Pedig egykor hogy istentették. Kontra Konrád szavai alig-alig jutottak el tudatáig. A régi szép napok emlékei eleve nedtek fel emlékeztében...

... Amikor kinevezték az Ipari Művek igazgatójának. Nem telt el két nap, s felszántotta az egész gyárudvart, a műhelyekbe modern sertéshizlalt rendezett be, s a kairói exportmegbeszélésre két juhászbojtárt küldött ki. Fél év múlva a szereldében aratták az őszi búzát, s az alkatrészgyárban másodszor kapálták a burgonyát. A hibát ott követte el, hogy a TMK-t tsz segédüzemnek alakította át. A felettes szervek megalkották, hogy túl sok a mezőgazdasági jellegű munka. Menezgették a sertésekkel, kapákkal, juhászbojtárokkal együtt.

Rögtön ezután a színházi életben töltött be jelentős funkciót. Az őszi évad első bemutatójára, a Hamletre készültek. Monumen-

tális musical dramatizálásban dolgozta fel a jelentéktelen író férjeművét, ami még nem lett volna baj. Elképzelése szerint azonban takarékosági szempontból feltétlen fel kellett használnia állóeszközeit: a sertéseket, kapákat és a két juhászbojtárt. Az utóbbinak a királynő énekes-szubrett szerepét adta, de a főszereplő Hamlet sehogysem akart a koponya helyett egy jólfejt mangalicát kézben tartva eldúlni a nagy monológot. Végül maga kényszerült beugrani Hamlet szerepébe. Az előadás fényes sikerét bizonyítja, hogy a közönség örömlárműket gyújtott a zsölylyékben.

Természetesen a legjobb termelőszövetkezet elnöki tisztét vállalta a művészi életbe való kiruccanása után. Ez igen, ez az ő területe. Sok verejtékes nap után, a bürokrácia útvesztőit legyőzve a falu határában felépült az Új Élet kaszkod-generátor. Az ünnepek megnyitására eljöttek a megyétől és a járástól. Az már a véletlen műve, hogy a generátor felrobbant. A napraforgóolaj, mint üzemanyag, csődöt mondott.

Idáig jutott elmékedésében, mikor a klub tagjai barátságosan ölelgetni kezdték. Gratulálunk, mert Kontár Konrád pazar felszólalása ellenére ismét őt választották meg, újabb két évre bizalmat szavaztak neki. A jelölő bizottság indoklása szerint Minek Emánuelben van még elég erő a megújodáshoz. Emánuel is úgy érezte, itt mindent újra kezdhet. Boldogan lépett ki a klubból a hűvös esti utcára. Felszállt a villamosra, két perc alatt leszerelte a lyukasztó gépet, a villamosvezetőnek pedig megparancsolta, hogy azonnal induljon az erőműhöz, mert annak mérnöki gárdájából profi kosárlabda-csapatot alakít.

Alberg Idától Zsurzs Évág tart a napokban piacra dobott Színházi Kislexikon, s „a finn színpadok legkiválóbb színésznőjének” meg a Televízió rendezőjének neve között ott található mindaz, amit a Gondolat Kiadó illetve-sei a hajdan volt teátrumok meg a mai színházak határaiton innen-túli világáról közölni akartak.

Jeles vállalkozás! Annál is inkább az, mert — mint azt Hont Ferenc, a Színházi Kislexikon fő-szerkesztője előszavában írja — 1930 óta nem jelent meg Magyarországon hasonló kiadvány; Schöpplin Aladár Magyar Színművészeti Lexikona, valamint Németh Antal Színházi Lexikona óta felmeretlen volt nálunk a színpadi birodalom.

Az éhség tehát, amellyel a maszkokkal ékes kötetre a pódiumok benépesítői és hívei rácsapnak, csak a kiéhezett farkasoké-hoz hasonlítható.

Ami a címszavakban tett első „harapásokat” illeti, azok nincsenek is híján az új ízeknek. A fogalmazás tömör, az adatok válogatottak, egyszerűen az olvasó azt kapja, amit egy frissen szerkesztett lexikontól kapnia kell: tudományos igényű tájékoztatást.

Tovább araszolva az A betű mögé sorolt oldalakon, az elismerés méginkább nő. Híreket kapunk itt az Automata színházról éppúgy, mint az Avantgarde fogalom színházi vonatkozásairól.

Amikor pedig elérünk a B-betűs fejezethez, s ott szemünkbe tűnik, hogy Balogh Ernő „a győri, majd a szegedi színház tagja”, csodálatunk minden lehető határt túllép. Igen — mondjuk —, ez aztán a frissesség! Jóformán most szerződött ide a fiatal művész, és színházváltásáról máris beszámol a tudós lexikon.

Aligha furcsállható tehát, ha az aktualitásnak e magas mércéjével mérjük a további címszavak értékét is. Nem kell sokat lapoznunk, egy hajtás, és máris ott a következő ismerős név: Bányör-gyi Károly. Szinte előre mondjuk: az új évadban szerződtette a Szegedi Nemzeti Színház. Am a sokszor megtapsolt Jászai-díjas művész esetében már tájékoztatla-nabb a mindentudónak tűnő lexikon. Róla ugyanis csak így vall: „1951 óta a debreceni Csokonai Színház tagja.”

Noha az olvasó még csak a B-fejezet legelején jár, lelke máris felajzott, keze pedig izgatottan lapoz tovább.

„Béres Ilona — tűnik fel az 59. lapon — 1967 óta a Nemzeti

Akác
László

A SZÍNHÁZI KISLEXIKONRÓL

Színház tagja.” Ejnye, ejnye — billen jobbra, s balra fejtünk —, hát sem az illető címszó írója, sem az illető fejezet szerkesztője nem olvasta a „hősnői alkatú” ifjú művész hírlapi nyilatkozatát, amelyekben oly sokkimondó-an indokolta meg a Vigszínházba történt átszerződését?

Ismét egy kis ugrás, ismét egy hozzánk közelálló név: Bicskey Károly. Na, róla csak tudják, hogy feleségével, Fogarassy Máriával együtt Szeged kedvéért odahagyta Veszprémet? Róla sem tudják!

Es éppígy nem tudják, hogy Dégi István, a makói származású, nagyon tehetséges színész Debrecen helyett már egy-két éve a budapesti Madách Színházban játszik, s hogy Sándor János nem a kaposvári Csiky Gergely, hanem a Békés megyei Jókai Színház főrendezője.

A Szegedi Nemzeti Színház igazgatójaként viszont — ismét-csak irigylésre méltó frissességgel — már Lendvay Ferencet jegyzi a 264. oldal.

E passzusok érzékenyebb idegzetű olvasóira gondolva nem soroljuk tovább a lexikon státustévedéseit. Annál is inkább nem, mert eddig is csupán illusztrációs feladatot töltöttek be: a fentebb már emlegetett „naprakész” aktualitás csapdáira hívtuk fel velük a figyelmet.

Napra kész aktualitás — innen folytatjuk tovább, s innen kanyarodunk vissza a lexikon fő-szerkesztőjének előszavához. Annak is ahhoz a kitételéhez amely a megörökítésre méltó személyeket — foglalkozásuk szerint — felsorolja: „A Kislexikon tartalmazza... a nevesebb hazai és külföldi színészek, rendezők, dramaturgok, díszlet- és jelmeztervezők, scenikusok... rövid életrajzát és tevékenységét.” Így az előszó.

A „nevesebbeket” tehát, s e minősítés emlegetésekor lehetetlen mára gondolni, mint az előbb kihalászott tévedésekre. Vagyis arra, hogyha az adatok közlésébe annyi hibát csúsztatott ez a nagy sietség, vajon a „nevesebbek” kiválogatásakor mindig jól működött-e a szerkesztői mérce? A nevesek tényleg nevesek, avagy a közérdeklődés szeszélyes fényű reflektora csupán ideig-óráig csillogtatta a nevüket?

Szomorú tapasztalatként kell közölni, hogy a Kislexikon a lapjaira felvett személyek esetében is a legutóbbi évekhez igazodott.

Sorokat szentel például a Vigszínház volt dramaturgyakörökének, aki „egy ideig a Színház-tudományi Intézetben is dolgozott”, de teljeséggel megfelede-zik arról a Daniss Győzőről, akinek együtttestborzó direktorkodása nélkül aligha lenne ma színház Békéscsabán; ugyancsak illendőnek tartja közölni, hogy az ifjú kritikus 1942-ben született, de úgy ugorja át a szegedi színház Bene nénijének — Bene Jánosné — a nevét, mintha — ízléssel, tehetséggel — nem tervezett volna jelmezeket hosszú évtizedeken át ezrek, tízezrek gyönyörködtetésére. (S ha már ismét Szegednél tartunk: vajon miért nem jutott egy-két sor Bányász Ilonának, Gémesi Imrénnek, Katona Andrásnak, Zádori Istvánnak. Az ő több évtizedes színpadjárásuk nem adott elég okot egy-egy címszó megfogalmazásához?)

Es itt meg is lehet állapodni! Megállapodván pedig el lehet tudni, azon, hogy a Színházi Kislexikon szerkesztői vajon miért estek most ugyanabba a csapdába, mint néhány éve az Irodalmi Lexikon összeállítói, hogy annyi értékes, jó cikk mellett miért nyomtattak ki napilapokat is szegényben hozó tévedéseket, s hogy egyáltalán, miért ragaszkodtak ennyire — adatban, személyben egyaránt — a gyakran kétes értékű „napra kész” aktualitáshoz.

Mert bárhogya is csűrjük-csavarjuk, ez a mával való — eleve sikertelen — versengés rontott sokat a különben rangos munka értékén; a versengők emiatt okoztak csalódást a magyar színpadok jónéhány tehetséges, csupán kisebb lámpák alatt játszó művészeinek. Hiába minden ellenérv nem lehet tagadni: egy színházi lexikon nemcsak tájékoztatóul szolgál, de a benne való szereplés elégtételt is ad; elégtételt a pódiumról elmondott szép szavakért, s a tapsviharos, de sehol fel nem jegyzett színházi estékért — a hivatás szolgálatában eltöltött évtizedekért.

Kár, hogy a Színházi Kislexikon összeállítói — egyéb szempontok tisztelete miatt — könyvüknek erről a tiszteletéről többször megfeledeztek.

Megeshet ugyanis, hogy a következő Kislexikon piacra kerüléséig újabb negyven évet kell várni...

Lódi
Ferenc

A HIPOCHONDER

A gyorsvonat alighogy nekilödött a Nyugatból, összetalálkoztak az étkezőkocsiban:

— Szevasz, Kérges!
— Szia, Késérő! Te is megéhez-tél? Telepedjünk ide, közelebb a kocsikhoz.

— Hogy élsz, öreg? Évek óta nem láttalak — kezdte a beszélgetést Kérges, aki láthatóan az a típus, akire azt mondják: vigke-lyű. — Gyújts rá, Késérő! — bontott ki egy csomag Symphoniát.

— Köszönöm — hártotta el —, tudod, a tudóm...

— Mi van vele?
— Ha rágyújtok, sípol és szúr, itt jobb oldalt. Biztosan neked is megártott már, csak nem vetted észre. De megmondom én, nyújtsd csak ki a nyelved!

Kérges úgy lökte ki a szájából nagy, vörös nyelvét, mintha kicsúfolná Késérőt. Közben oda-lépett hozzájuk a pincér és rendelték. Kérges nyolc tojásból kért rántottát sonkával, sült szalonnával, dupla uborkával. Késérő egy bambit rendelt, azt is langyosítva. Amint a pincér ellevett tőlük, Késérő folytatta a diagnózist:

— Még rosszabb, mint gondoltam.

— Mi a rosszabb?
— Hát hogy úgy mondtam, a nyelv fekvése lefelé visz és a garat...

— Hát hova vigyen, kisapám? — szolt közbe Kérges.

— Ennek ez a speciális meghatározása — folytatta Késérő, vagyis a nyelvűd úgy helyezkedik el, hogy a cigarettafüst lerakódással, a légszűrő és a tüdőlebens funkcionálása egyenes arányban determináns...

— Sok állatságot tudsz összehordani, Késérő! — úgy, mint annak idején, amikor együtt koptattuk a fenekünkkel az iskola-padot — vesztette el türelmét Kérges.

— No, csak ne siesd el, barátom! Van itt még más is! Látom a szemed alján, meg a körmeidről — szívószkodott Késérő.

— Csak nem látszik meg a szememen, hogy az éjjel kimaradtam? Ez a hülye talán azt is tudja, hogy kivel — tűnődött magában Kérges, majd hangosan folytatta:

— Késérő! — olyan vagy, mint egy kuruzsló. Mindig is mondtam én, hogy van benned valami földöntúli, mágikus erő, csakhogy én nem hiszek az ilyesmiben.

— Hát abban csak hiszel, hogy

olykor-olykor felszisszensz a vesédre...

— Nincs annak semmi baja, öregem.

— Te csak azt hiszed. A nyíl-lás meg áthúzódik a májadra, erre ni — tapogatott Késérő Kérges bordájától lefelé, miközben úgy nézett rá, mint síkló a békára. Kérges meg-megrezsent a mohó ujjak nyargalásásától, s már majdnem félreértette Késérőt, amikor tényleg felszisszent a csiklandozásra. De mintha valami belenyilalt volna, mert oda-kapott az oldalához, s a kezét ott is hagyta.

— Na, ugye, mondom én, baj van a májaddal — kiáltott fel diadalmasan. — És szokott hasogatni a hátad is. Tudom én, barátom, akárcsak nekem. Egy-fajta nyavalyában szenvedünk, és nincsen rá orvosság. Nincs, nekem elhiheted, mert én már végigkilincseltem az összes valamirevaló orvost: Néha úgy begör-csöl a fejem, hogy szét akar pattanni. Majd begöröcsöl a tied is, ne félj. Most az jön sorra. Egyik szimptóma követi a másikat. S látod, kívülről nem lát-szik semmi. De ki tud belénk látni? Senki, barátom, senki. Itt állunk a legszebb férfikorban, és lerobbanva.

A pincér közben hozta a nyolc tojásból készült rántottát, sonkával, sült szalonnával, dupla uborkával. Késérőnek felbontotta az üveg bambit és pohárba öntötte.